

Олександр Кучерук

завідуючий відділом історії України 14 – поч. 20-го ст.
Національний музей історії України
(Київ, Україна)

Oleksandr Kucheruk

Head of the Division of History
of Ukraine 14th – beginning. 20th century
The National Museum of the History of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

**МУЗЕЙНІ УСТАНОВИ У КИЇВСЬКОМУ ЦАРСЬКОМУ
(МАРІЇНСЬКОМУ) ПАЛАЦІ У 20 СТОЛІТТІ****MUSEUM INSTITUTIONS IN THE KYIV CZAR
(MARIINSKY) PALACE IN THE 20TH CENTURY****Анотація**

Колишній царський (Маріїнський) палац у Києві в роки Української Народної Республіки розглядався як об'єкт для розташування музейних установ, зокрема Національного музею. Пізніше, у 1925–1934 роках, у палаці перебував Київський крайовий сільськогосподарський музей і Постійна промислова виставка, у квітні-червні 1941 року – Державний музей Тараса Шевченка.

Ключові слова:

Київ, музейна справа, Царський (Маріїнський) палац.

Abstract

The former royal (Mariinsky) palace in Kyiv during the years of the Ukrainian People's Republic was considered as an object for the location of museum institutions, in particular the National Museum. Later, in 1925–1934, the Kyiv Regional Agricultural Museum and the Permanent Industrial Exhibition were located in the palace, and in April-June 1941, the Taras Shevchenko State Museum.

Keywords:

Kyiv, museum affairs, Tsar's (Mariinsky) Palace.

Сучасна офіційна резиденція Президента України у Києві – це колишній царський палац, за яким у 1964 році закріплено назву Маріїнський. Будівництво палацу розпочато 1752 року і «зда-но в експлуатацію» 1755 року. За кілька століть свого існування палац був свідком та учасником багатьох бурхливих історичних подій. Після падіння династії Романових Російська імперія почала революційним шляхом трансформуватися у республіку. Усе майно імператорської сім'ї, зокрема і царський палац у Києві, перейшло в державну власність. Мати останнього імператора Марія Федорівна, яка останній час жила в київському палаці, виїхала спочатку в Крим, а звідти – на свою історичну батьківщину, в Данію. Як повідомляла газета «Киевская мысль» 10 (23) березня 1917 р., палац продовжувала охороняти поліція, а сама споруда перебувала в «попередньому стані».

Отож, як писав один із учасників подій у Києві, «від'їзд імператриці з Києва в 1917 році звільнив побудований Растреллі Маріїнський палац в царському саду на березі Дніпра»¹. Нова влада створила спеціальну комісію, яка 24 березня (6 квітня) 1917 р., оглянувши палац і його майно, підготувала звіт «про наслідки огляду членами комітету царського палацу в Липках. Палац оглянутий і усі приміщення перевірені і досліджені»².

Палац міг стати будинком першого українського парламенту – Української Центральної Ради (УЦР). Ще 3–7 (16–20) березня 1917 р. у приміщенні клубу «Родина» по вул. Володимирській, 54 (нині в будинку вхід до станції метро «Золоті ворота») відбувалися перші засідання Центральної Ради, на

яких, зокрема, обрано головою Михайла Грушевського. Тоді ж УЦР прийняла ухвалу – для роботи Ради «у свій час реквізувати бувший царський палац, а поки що домагатися, щоб ЦР передано Педагогічний музей»³. Склалося так, що Центральна Рада розмістилася не в царському палаці, а в будинку колишнього Педагогічного музею, за адресою вул. Володимирська, 57, де на той час розташовувалася школа військових-льотчиків-спостерігачів. Натомість колишній царський палац досить несподівано на кілька місяців став центром політично-громадського та адміністративного життя Києва, тут розташувалися представництва політичних, громадських і адміністративних установ та організацій.

Виконавчий орган УЦР – Генеральний секретаріат, після створення 15(28) червня 1917 р., певний час займав (орендував у міста) готель «Савой» на Хрещатику, 6 (19) вересня 1917 р. звернувся до міської думи з пропозицією перенести організації, які перебували в палаці, в будинок удільного відомства, що розташовувався неподалік у палацовому парку (нині вул. Михайла Грушевського, 7, Міністерство охорони здоров'я), а палац передати Генеральному Секретаріату. Як і можна було передбачити, громадські організації не захотіли звільнити палац. Цим претензії Генерального Секретаріату на палац вичерпалися.

У травні 1917 року культурно-освітній відділ Всеукраїнської ради військових депутатів у Києві (вул. Терещенківська, 2) виступив із закликом: «Вважаючи надзвичайно важливим нині зайнятися збиранням різного ма-

¹ Карум Л. Моя жизнь. Рассказ без вранья. – Новосибирск, 2014. – С. 602.

² Киевлянин. – 1917. – 6 (19) марта.

³ Українська Центральна Рада: Документи і матеріали у 2 т. – Т. 1. – 4 березня – 9 грудня 1917 р. – Київ, 1996. – С. 39.

теріалу, що стосується подій наших днів, Культурно-Просвітня Комісія ВРВД заснувала «Музей-Архів Війни і Революції»⁴. Комісія закликала надсилати матеріали, зокрема листівки, картини, поштівки, газети й часописи, прапори «з різними написами», знаки й жетони, фотографії, зразки зброї, спогади, щоденники та листи, а також зразки одностроїв різних родів військ.

На початку січня 1918 року рада центрального Комітету охорони пам'яток старовини й мистецтва України на чолі з Миколою Біляшівським розглянула питання Музею-архіву війни і революції та ухвалила, що «цей музей [...] мусить бути перероблений в «Військовий музей», повинен належати до Військового відомства»⁵. Після звільнення міста від більшовиків, у березня 1918 року комісія на чолі з професором Григорієм Павлуцьким і Миколою Біляшівським «оглянула подрібно царський дворець, який по уходу більшовиків стояв пустою. Комісія признала, що дворець разом з приналежностями і чудовим садом надається вповні на помешкання для Академії мистецтв і вирішила звернутися з докладом до відповідальної влади. Дуже можливо, що ці старання будуть прийняті»⁶. Академія мистецтв просила для своїх потреб сім кімнат. Обговорювалося також можливість розташування в палаці Департаменту художньої праці Міністерства народної освіти, яке планувало тримати там свої канцелярію та архів, на що потрібно було 20 кімнат.

23 березня 1918 року Рада народних міністрів УНР на пропозицію виконувача обов'язків міністра народної освіти

Петра Холодного ухвалила рішення «передати палац, який знаходиться в розпорядженні Міністерства освіти під національний музей»⁷. Передбачалося, що в головному корпусі розташується Національна картинна галерея (як писав Дмитро Дорошенко, «до цієї галереї були приобіцяні приватними власниками колекцій і художниками цінні збірки і поодинокі малюнки»⁸), а правий флігель мав зайняти відділ (чи департамент) Міністерства народної освіти. Голові архівно-бібліотечного відділу міністерства Вадиму Модзалевському 12 квітня 1918 року було доручено «оглянути будинок бувшого Царського палацу на вул. Олександрівській, в котрому має розміститись архівно-бібліотечний відділ, згідно з постановою Ради Народних Міністрів»⁹. У той самий час лівий флігель призначено було для розташування створюваного Державного військово-історичного музею.

Тоді, як до організації картинної галереї щойно приступили, Військовий музей уже мав у своєму розпорядженні колекцію колишнього Київського військово-історичного музею. Цей музей був створений Київським відділом імператорського російського воєнно-історичного товариства і відкритий 1910 р. у цокольному поверсі Київського художньо-промислового та наукового музею (нині це приміщення Національного художнього музею України). Колекція складалася зі зброї, одностроїв, фалеристичних пам'яток, прапорів, штандартів, корогв, знамен, нумізматики, картин, гравюр, портретів, карт, документів, рукописів тощо. Колекція поповнювалася за ра-

⁴ НМІУ. Л-1963/3.

⁵ ЦДАВО України. – Ф. 2581. – Оп. 1. – Спр. 207. – Арк. 9.

⁶ Відродження. – 1917. – 28 березня.

⁷ Українська Центральна Рада: документи і матеріали. – Т. 2: 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. – Київ, 1999. – С. 225.

⁸ Дорошенко Д. Історія України, 1917–1923 рр. – Т. 1: Доба Центральної Ради. – Ужгород, 1932. – С. 405.

⁹ ЦДАВОВУ. – Ф. 2581. – Оп. 1. – Спр. 227. – Арк. 28.

хунок приватних внесків. Так, із Москви від Івана Зелененького надійшов козацький слобідський прапор XVIII століття. З артилерійських складів було отримано багато гармат, іншої зброї.

Після підготовчого періоду у березні 1918 року було засновано Державний військово-історичний музей, його директором призначено Олександра Благодира, колишнього директора історичного архіву у Смоленську, а заступником, «віце-директором», став Михайло Обідний.

Опрацьована структура музею, що мав наступні розділи:

- від кам'яного віку до XIII століття;
- польсько-литовський період;
- гетьманський період до 1654 року;
- період від гетьманування Івана Мазепи до початку XIX століття;
- і далі до початку першої світової війни;
- перша світова війна.

Доповнювати експозицію мали габаритні натурні експонати: «Перед будинком будуть на спеціальних площах поставлені гармати, кулемети, бомбо- і міномети, вишки для досліджувань, щогли іскрово-телеграфні з пояснювальними написами, а також викопані зразкові окопи з бліндажами й дротяними перешкодами»¹⁰.

З метою наповнення фондів та експозиції Генеральний штаб Армії УНР видав розпорядження для усіх частин передати до Музею «прапори й клейноди, картини, ікони й т. п.», а також моделі військових суден, «прив'язних і ріжних аеро й гідропланів». Планувалося створити спеціальну комісію, що мала відбути на фронт для «збирання на полях боїв зброї й знаряддя»¹¹.

Серед перших експонатів, які поповнили фонди новоствореного музею, переданий Генеральним штабом прапор «малинового кольору» Першого українського полку імені гетьмана Богдана Хмельницького – «цей стяг переховував од большевиків козак цього полку Лукьяненко»¹². Тоді ж до музею надійшло кілька прапорів старої армії, портрети, зразки зброї тощо.

Проте доля музею була гіркою. Одразу після гетьманського перевороту 29 квітня 1918 р. постало питання розміщення резиденції гетьмана Павла Скоропадського. Насамперед обговорили можливість відвести для неї колишній царський палац, «який захопили в часи свого панування большевики і де вони виконували свої криваві езекуції. Через оцю криваву спадщину Гетьман не схотів установити свою резиденцію в царському палаці»¹³.

У палаці вирішили розмістити Міністерство внутрішніх справ, яке на початку за сумісництвом очолював отаман-міністр (прем'єр-міністр) Федір Лизогуб, фактично ж міністерством керував товариш міністра Микола Воронич. У довіднику «Полный справочник-указатель правительственных мест и лиц Украинской Державы» за 1918 рік подана офіційна адреса міністерства – «Олександрівська, 8, Палац».

У червні директор музею Олександр Благодір отримав розпорядження Міністерства внутрішніх справ негайно звільнити флігель для потреб міністерства. Жодні пояснення та умовляння не змінили ситуації. Тоді директор заявив: «Як фахівець справи і справжній син України [...] викидати на вулицю

¹⁰ Військово історичні замітки // Військово-науковий вістник Генерального штабу. – Київ, № 3. – 1918. – С. 44

¹¹ Там само.

¹² Там само.

¹³ Дорошенко Д. Історія України, 1917–1923 рр. – Т. 2: Українська гетьманська держава 1918 року. – Ужгород, 1930. – С. 77.

надзвичайно вартісний музей своїми руками я юридично і морально не маю права»¹⁴. Знайшлися інші виконавці: 22 червня 1918 року пізно ввечері до палацу прибула група військових і «взялася виносити музейне майно на площу перед палацом. Частину речей викидали з вікон. Зранку сталася злива. Як наслідок картини, малюнки намокли, зброя, старовинні кольчуги, лати – поіржавіли, постраждали полкові прапори і стяги, розбито кілька погрудь, багато вітрин, чимало зброї розтягнуто»¹⁵.

Скандал навколо музею став предметом обговорення 3 серпня 1918 р. на засіданні Ради міністрів Української держави. Було заслухано повідомлення голови уряду «про обставини, за яких майно військово-історичного музею було винесено із будинку бувшого Імператорського палацу і залишено протягом певного часу на площі перед палацом». Однак уряд не спромігся ухвалити якогось дієвого рішення, лише «взяв до уваги»¹⁶. Таким чином приміщення флігеля царського палацу було звільнене для потреб міністерства внутрішніх справ.

Після остаточного закріплення совєтської влади на початку 1920-х років в УСРР йшло впровадження «соціалістичних» методів і способів господарювання. Для пропаганди досягнень у сільському господарстві та промисловості, в більших містах УСРР започатковано відповідні виставкові проєкти.

Виставки та експозиції на теми сільського господарства для України не були чимось новим, вони з'явилися ще у 19-му столітті з відкриттям при університетах (а пізніше – при відділеннях загальноросійських товариств) різних

кабінетів – ботанічних, зоологічних, мінералогічних, геологічних та ін. У роки української державності цим питанням опікувалося Міністерство землеробства та професійні товариства. Одним з активних поширювачів агротехнічних знань і навичок був відомий український діяч і підприємець Євген Чикаленко.

За більшовицької влади, у час поступового переходу до колективних форм сільськогосподарського виробництва, зокрема до системи товариств спільної обробки землі, артілей і кооперативів та руху «суцільної» колективізації, виставки слугували формою демонстрації переваг і досягнень нового способу господарювання.

Перший Крайовий сільськогосподарський музей в УСРР було відкрито в Одесі 1923 року. Того ж року було вирішено подібну установу створити в тогочасній столиці УСРР Харкові, нею став Всеукраїнський сільськогосподарський музей, відкритий там 1924 року. Всеукраїнський центральний виконавчий комітет (ВУЦВК) УСРР у Києві своєю постановою 20 липня 1924 року заклав початок створення сільськогосподарського музею й постійної промислово-виробничої виставки Вищої ради народного господарства (ВРНГ).

Тоді ж було сформовано спеціальну комісію на чолі з керівником Головного земельного управління Наркомзему УСРР Никифором Скалигою та істориком Євгеном Шашевським. Шашевський став директором нового музею. Як писала одна з тогочасних газет – «Музей задумано, як культурна допомога селянам. В його основі лежить ідея змички праці з наукою, міста з селом, робітника з селянином»¹⁷. Як повідомила «Пролетарская правда», «24 квітня

¹⁴ Эрнст Ф. Художественные сокровища Киева, пострадавшие в 1918 году. – Киев, 1918. – С. 20.

¹⁵ Там же.

¹⁶ Там же.

¹⁷ Пролетарская правда. – 1925. № 93 (1104). – 26 апреля.

[1925 р.] (у колишньому царському палаці) відбулося відкриття Сільсько-господарського музею і постійної промислово-виробничої виставки [...] відкриття музею приурочили до губерньського з'їзду Рад»¹⁸.

Спочатку експозиція займала лише кілька залів (решта потребували значного ремонту), але поступово експозицію було поширено. Сільськогосподарська частина складалася з таких розділів: економіка, метрологія, ґрунтознавство, рільництво, ветеринарія, лісова справа, скотарство, бджільництво, кустарний відділ та ін., а промислова: цукрове виробництво, махорочне, шкіряне, порцеляново-фаянсове, відділ гуральництва. Також були представлені зразки товарів таких київських заводів і фабрик, як Силікаттрест, «Ленінська кузня», Кабельний завод, «Червоний плугатар», Держземзавод ім. Затонського та ін.

Поруч із палацом на місці клумб облаштували «живий музей»: тут для наочності на грядках вирощували городину та інші сільськогосподарські культури, а неподалік розташували невелику пасіку. У приміщеннях Сільськогосподарського музею діяли навчальні курси з підготовки агрономів, слухачам надавалося житло у палаці. Музей працював за таким розкладом: у понеділок і п'ятницю – з 15 до 18 години, а в четвер, суботу та неділю – від 11 до 15 години 30 хвилин. Як зазначалося «селяни, червоноармійці і безробітні відвідують даремно», для інших плата за вхід – 5 коп. Колективні відвідувачі мали попередньо отримати перепустки в екскурсбюро, розташованому в іншій частині міста.

Музей у палаці проіснував до часу ухвалення рішення про повернення столиці УСРР із Харкова до Києва. У лютому 1934 р. наказово майно музею (на те давалося три дні) з палацу пе-

ремістили в «Музейне містечко» в Лавру, але вже наступного року з Лаври перенесли в будинок на Михайлівській вулиці (тоді Паризької комуни). На тому історія музею завершилася. Директора Є. Сташевського арештували, і він зник нетрах ГУЛАґу.

Із липня 1934 р. до літа 1939 в палаці розташовувався і працював орган державної влади УСРР із законодавчими, розпорядчими і контрольними правами – ВУЦВК (із 1937 р. – Верховна Рада УРСР). Приміщення палацу погано надавалося для роботи установи, особливо для проведення засідань за одночасною участю кількох сотень осіб. Розглядалося питання про реконструкцію палацу з добудовою та надбудовою додаткового поверху, остаточно ж ухвалено збудувати поруч із палацом нову будівлю для роботи Верховної ради УСРС. Будівництво тривало кілька років і влітку 1939 р. Верховна Рада покинула палац та перейшла до новозбудованої поруч із палацом будівлі (нині тут працює Верховна Рада України, адреса: вул. Михайла Грушевського, 5).

Думки і наміри створити у Києві окремий музей Тараса Шевченка висловлювалися ще у 19 столітті, більше про це заговорили в добу Української Народної Республіки, але реалізувати задум завадили обставини.

1926 р. у Харкові (тодішній столиці УСРР) було утворено Інститут Тараса Шевченка, який задумувався як музейний і дослідний центр, місце зосередження творів, рукописів та інших документів, що пов'язані з життям і творчістю Тараса Шевченка. Таким чином влада намагалася зробити його «своїм», монополізувати трактування поета як революціонера-демократа, ледве не провіс-

¹⁸ Пролетарская правда. – 1925. – № 91 (1102). – 24 апреля.

ника комунізму, притому безжально цензурувала його твори.

Святкування 120-ліття Тараса Шевченка 1936 року на офіційному рівні стало своєрідною репетицією всесоюзного свята – 125-літнього ювілею поета. Для підготовки та проведення ювілею було створено спеціальний урядовий комітет на чолі з головою Спілки радянських письменників України Олександром Корнійчуком.

У межах святкування знаковими подіями стали відкриття пам'ятника Тарасові Шевченку в Києві та Республіканська ювілейна шевченківська виставка, що організована за постановою Урядового ювілейного шевченківського комітету. На виставці, яку урочисто відкрили 10 березня 1939 року в приміщенні АН УРСР (сучасна адреса вул. Богдана Хмельницького, 15), було представлено майже тисячу експонатів, наданих архівами й музеями Києва, Львова, Чернігова, Харкова, а також російськими установами. Крім Шевченкових рукописів, прижиттєвих видань, експонувалися його мистецькі твори, особисті речі, документи тощо. Окремий розділ становили видання творів Шевченка. Експонувалися роботи професійних художників, скульпторів і народних майстрів на шевченківські теми. Багато експонатів були присвячені темі «дружби» російського та українського народу. Директором цієї виставки призначили Володимира Пестуна.

Врахувавши успіх виставки, 20 вересня 1940 року Раднарком УРСР ухвалив постанову такого змісту: «Організувати в Києві на базі республіканської ювілейної Шевченківської виставки Центрального державного музею Т. Г. Шев-

ченка, в якому зосередити всі оригінальні матеріали, пов'язані з життям, творчістю та революційною діяльністю Т. Г. Шевченка. Передати до Центрального державного музею Т. Г. Шевченка всі матеріали республіканської виставки, утвореної в м. Києві до 125-річного ювілею з дня народження поета, та закріпити за музеєм експонати, представлені до згаданої виставки різними музеями та установами УРСР»¹⁹.

Під музей виділили приміщення колишнього царського палацу, який нещодавно звільнила Верховна Рада УРСР, мовляв, «на крутому дніпровському схилі стояли царські оці хороми і тоді, коли жандарми схопили Шевченка біля Дніпра і погнали на люту розправу [...] на ці хороми з ненавистю дивився замучений народ, і тоді, коли в сльозах проводжав поета на Чернечу гору»²⁰. Як писала 8 квітня 1941 року київська газета «Комуніст», музей був «передбачений планом, розробленим перед ювілеєм за вказівками товариша Й. В. Сталіна»²¹.

Терміново частину залів пристосували під експозицію, частину використали як фондосховище, бібліотеку та службові кабінети. На той час колекція музею налічувала близько 10 тисяч одиниць зберігання. Загальне художнє рішення експозиції виконав графік і дизайнер Соломон Міляєв, а тематико-експозиційний план розробили працівники музею. Директором музею призначили організатора й керівника Республіканської ювілейної шевченківської виставки Володимира Пестуна, а завідувачем фондами – випускника Автодорожнього інституту Миколу Мацапуру, який після війни очолив Музей Тараса Шевченка.

¹⁸ Пролетарская правда. – 1925. – № 91 (1102). – 24 апреля.

¹⁹ Цит. за: Національний музей Тараса Шевченка: Альбом / упоряд. Т. Андрущенко, С. Гальченко. – Київ : Мистецтво, 2002. – С. 13.

²⁰ Комуніст. – 1941. – 8 квітня.

²¹ Там само.

На відкритті музею 8 березня 1941 року з головною доповіддю виступив народний комісар (міністр) освіти УРСР, випускник Дніпропетровського гірничого інституту Сергій Бухало. Діяльність Центрального державного музею Т. Г. Шевченка перервалася у червні 1941 року, коли гітлерівська армія, долаючи опір Червоної армії, стрімко почала просуватися на схід в глиб України.

За розпорядженням республіканського уряду одна тисяча найцінніших експонатів колекції Музею були запаковані у скрині й відправлені через Харків до далекого російського Новосибірська. Решту – дев'ять тисяч експонатів, які залишилися в Києві, працівники музею самовіддано намагалися вберегти від розграбування, проте окремі експонати все ж зникли, деякі з них згодом були виявлені аж на Північноамериканському континенті. Частина музейного фонду, що перебувала у Новосибірську, 1944 року повернулася до Києва.

У червні 1948 року уряд УРСР ухвалив постанову про передання під Державний літературно-художній музей Т. Г. Шевченка двоповерхового палацка на бульварі Шевченка, висловлювалися думки, що тут «міг бувати» Тарас Григорович. Але це припущення так і залишилися недоведеним через брак свідчень про контакти поета з власником цього будинку – цукрозаводчиком і меценатом Ніколою Терещенком.

Реставраційні й ремонтно-відновлювальні роботи повоєнного часу.

У реаліях повоєнного часу було вирішено перетворити палац, який стояв пустою, на центр політичної просвіти – спеціальну установу, покликану пропагувати комуністичну ідеологію. Тим часом плани урядовців щодо використання палацу змінилися: його вирі-

шили пристосувати для офіційних «урядових» прийомів та подібних заходів та підпорядкувати Верховній Раді.

У пояснювальній записці до проєкту реставрації палацу архітектора Павла Альошина зазначалося: «У зв'язку з призначенням споруди бывшего Маріїнського Палацу для Урядових Прийнять – усі приміщення його чітко діляться на такі групи:

1. Парадна частина з окремим під'їздом.
2. Кімнати для Уряду з окремим під'їздом.
3. Кімнати для гостей з окремим під'їздом.
4. Приміщення для артистів і артисток.
5. Адміністративно-господарська частина з окремим під'їздом.
6. Охорона.
7. Кухонний комплекс.
8. Музей в фасадному правому флігелі»²².

Серед особливостей проєкту Павла Альошина привертає увагу розмежування приміщень, призначених для «уряду», і решти. «Урядовий» блок складався з трьох залів, один з яких мав балкон, що виходив у сад і з'єднувався «інтимними дерев'яними сходами» зі спеціально облаштованою «ізолюваною квартирою з 4-х кімнат з коридором, вбиральною і ванною». До цього блоку належав також «двір з фонтаном»²³.

Для організації бенкетів пропонувалося використовувати центральну (білу) залу та суміжні дві зали, у яких можна було облаштувати майже 600 посадкових місць. Додатково у дворі було влаштовано льодовню (без використання холодильного устаткування), комору для зберігання палива, продуктів, вина і пива.

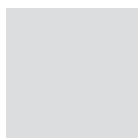
²² ЦДАМЛіМ України. – Ф. 8. – Оп. 11. – Од. зб. 173. – Арк. 18.

²³ Там само. Арк. 21.

Згідно з проєктом, для музейних «експонатів, що пов'язані з завданням будинку прийомів, відведено всю фасадну частину правого флігеля з окремим входом, гардеробом і вбиральнею»²⁴. Також у музейній частині передбачалися фондове приміщення, кабінети для науковців тощо. Але до створення музею справа так і не дійшла. Флігель віддали під інший заклад політико-ідеологічного спрямування, 1951 року тут розмістили Республіканський комітет захисту миру. Ця «громадська» організація підпорядковувалася заснованому 1949 року в Москві Советському комітету захисту миру. Республіканський Комітет, що повністю контролювався владою, був покликаний виконувати завдання з ідеологічної пропаганди переваг СРСР.

У наш час, після ремонтно-реставраційних робіт 2000-х років і переозначення палацу як офіційної церемоніальної резиденції президента України, на першому поверсі влаштовано кілька ніш-вітрин для експонування подарунків президентів України іноземних делегацій, що назвати музейною експозицією не можна. В одній із кімнат правого флігеля (де був колись Республіканський комітет захисту миру) розташовано, створену науковцями Національного музею історії України, планшетну виставку з історії палацу.

Підсумовуючи, зазначимо, що кількарізові наміри перетворити палац на музейну установу не справдилися, перемогли бюрократичні підходи до використання будівлі.

²⁴ Там само. Арк. 30.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Дорошенко Д. Історія України, 1917–1923 рр. Т. 1: Доба Центральної Ради. – Ужгород, 1932.

Звід пам'яток історії та культури України. Київ. Енциклопедичне видання. – Кн. 1. – Ч. 2. – К., 2004.

Київ: Провідник. – К., 1930.

Культурна спадщина Києва: дослідження та охорона історичного середовища. – К., 2003.

Національний музей Тараса Шевченка: Альбом. – К., 2002.

Пам'ятки архітектури та містобудування України: Довід. Держ. реєстру нац. культур. надбаня. – К., 2000.

Українська Центральна Рада: Документи і матеріали у 2 т. Т. 1. 4 березня – 9 грудня 1917 р. – К., 1996.

Ернст Ф. Художественные сокровища Киева, пострадавшие в 1918 году. – Киев, 1918.

Киевлянин. – 1917. – 6 марта.

Відродження. – 1917. – 28 березня.

Військово-науковий вістник Генерального штабу. – Київ, № 3. – 1918.

Пролетарская правда. – 1925. – № 91 (1102).

Пролетарская правда. – 1925. – № 93 (1104).

ЦДАВОВ України. – Ф. 2581. – Оп. 1. – Спр. 227.

ЦДАВОВ України. – Ф. 2581. – Оп. 1. – Спр. 207.

ЦДАМЛіМ України. – Ф. 8. – Оп. 11. – Од.зб. 173.